

Utlåtande 2004: RIII (Dnr 329-2674/2002)

Stoppa den förnedrande porreklamen

Skrivelse till kommunstyrelsen av Margareta Olofsson (v) och Iris Birath (v)

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

I allmänna lokala ordningsföreskrifter för Stockholms stad 11 § införs ett tillägg: "Könsförnedrande mobil reklam får ej framföras på offentlig plats".

Kommunstyrelsen beslutar för egen del följande

1. Stockholms fastighetsägareförening tillskrivs med vädjan att vidta fortsatta åtgärder mot lokalupplåtelser för könsförnedrande sexklubbsändamål.
2. Regeringen tillskrivs med hemställan om erforderliga lagstiftningsåtgärder mot könsförnedrande reklam och lokalupplåtelser för könsförnedrande sexklubbsändamål.
3. Skrivelsen av Margareta Olofsson (v) och Iris Birath (v) anses besvarad med vad som anförts i detta utlåtande.

Föredragande borgarrådet Roger Mogert anför följande.

Bakgrund

I skrivelse den 11 september 2002 till kommunstyrelsen, *bilaga*, yrkar Margareta Olofsson (v) och Iris Birath (v) att Stockholm i den lokala ordningsstadgan inför förbud mot de bilar som med hjälp av stora reklamaffischer gör reklam för porrklubbar.

Remisser

Skrivelsen har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret anser de i skrivelsen aktualiserade ”porrbilarna” som ett klart störande inslag i stadsbilden med sin könsförnedrande reklam och föreslår ett tillägg till §11 i de allmänna lokala ordningsföreskrifterna: ”Könsförnedrande mobil reklam får ej framföras på offentlig plats.”

Kontoret föreslår vidare att staden tillskriver Stockholms fastighetsägarförening med vädjan att vidta fortsatta åtgärder mot lokalupplåtelser för sexklubbsändamål. Kontoret föreslår också att staden i skrivelse till regeringen hemställer om erforderliga lagstiftningsåtgärder mot könsförnedrande reklam och lokalupplåtelser för sexklubbsändamål.

Mina synpunkter

Reklambudskapet som porrklubbsbilarna för fram upplevs av många människor som kränkande och starkt provocerande. Skyltningens uppseendeväckande utformning kan även avleda trafikanternas uppmärksamhet och därigenom förorsaka allvarliga trafikolyckor. Det är viktigt att Stockholms stad tar en aktiv roll för att påverka utvecklingen i önskvärd riktning och är med och bekämpar porren och porrklubbarna. Den kvinnobild som sprids av pornografin och porrklubbarna är inte förenlig med den människosyn som bör präglade det offentliga rummet i staden. Den 3 mars 2004 beslöt kommunstyrelsen att en policy för bokning av porrfria hotell skall tas fram. Att nu även införa en lokal föreskrift som förbjuder dessa porrklubbsbilar skulle vara ännu en markering mot den kvinnoosyn som pornografin förmedlar.

Jag instämmer även i stadsledningskontorets förslag att tillskriva Stockholms fastighetsägarförening med vädjan att vidta åtgärder mot lokalupplåtelser för könsförnedrande sexklubbsändamål samt att staden i skrivelse till regeringen hemställer om erforderliga lagstiftningsåtgärder mot könsförnedrande reklam och lokalupplåtelser för sexklubbsändamål. Med könsförnedrande sexklubbar avses dels verksamhet som direkt diskriminerar eller kränker människor på grund av kön, dels avses klubbar eller liknande som genom sin verksamhet sprider en förnedrande eller kränkande bild av kvinnor, t.ex. genom striptease eller sexuell posering. Till den senare kategorin räknas även videoklubbar och filmvisningar som sprider en förnedrande eller kränkande bild av kvinnor.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Kristina Axén Olin* (m) och *Jan Björklund* (fp) enligt följande.

Vi föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta att

1. tillskriva Stockholms fastighetsägareförening med vädjan att vidta fortsatta åtgärder mot lokalupplåtelser för könsförnedrande sexklubbsändamål
2. skrivelsen anses besvarad med vad som anförs nedan.

De sexklubbar som i dag finns i Stockholm utgör på många sätt ett mycket allvarligt problem. Den bild av kvinnor som sprids av klubbarna är många gånger starkt kränkande. En del av de människor som bor eller arbetar i närheten av sexklubbar känner obehag inför klubbarna. Sexualbrottskommitténs utredning från 1998 visar också tydligt att en omfattande kriminell verksamhet är kopplad till klubbarna. Brott mot sexköpslagen, koppleri, narkotikabrott, olaga hot, misshandel och utpressning måste självklart bekämpas av samhället.

Därför är förslaget om att tillskriva fastighetsägarna för att ytterligare försvåra möjligheterna att öppna och driva sexklubbar i Stockholm mycket angeläget.

Kravet på en skärpt lagstiftning mot könsförnedrande reklam är betydligt mer problematiskt. Ett förbud mot de bilar som beskrivs i skrivelsen skulle sannolikt endast leda till att nya former av reklam för sexklubbarna skulle växa fram. Genom att undergräva möjligheterna för sexklubbar att över huvud taget få lokaler att verka i, torde även intresset för att bedriva denna form av reklam undergrävas.

En skärpning av lagstiftningen skulle också innebära gränsdragningsproblem. Vissa upplever i dag vissa reklamkampanjer för exempelvis underkläder som könsdiskriminerande och kränkande.

Det är angeläget att hela tiden föra en diskussion om hur människor framställs i media och i reklam. Det är en diskussion som både medborgare och företag tjänar på och det finns idag också en stor samsyn kring klara spelregler och fungerande etiska riktlinjer för reklam.

De senaste åren har tydligt visat att engagemanget i frågan blivit större. Näringslivets Etiska Råd mot Könsdiskriminerande Reklam (ERK) har exempelvis kunnat konstatera en stor ökning av antalet anmälningar mot utomhusreklam under åren 1999 och 2003. Det är en statistik som tydligt visar att konsumenterna är aktiva och tar strid för hur människor framställs i reklamen.

En ändring av Stockholms stads ordningsstadga i riktning mot vad skrivelsens författare föreslår är troligen inte lagenliga. I regeringsbeslut 1999-04-08 har regeringen beslutat att inte vidta någon åtgärd med anledning av Stockholms stads dåvarande framställning med hänvisning till att de omständigheter som staden aktualiserade då inte var tillräckliga för initiativ till lagändring av frågan om diskriminerande reklam.

Lagutskottet anförde i bet. 1994/95:LU 16 att lagstiftningsbehovet måste vara klarlagt och att det bör "krävas att den diskriminerande reklamen förekommer i sådan omfattning och är av sådan art att inskränkningar i tryckfrihetsrätten och yttrandefriheten oundgängligen är påkallade".

Något av det mest grundläggande i ett fritt samhälle med fria individer är friheten att ge uttryck för sina idéer och åsikter. De åsikter finns inte som utgör ett större hot mot mänskligheten än det hot ett förbud mot att få ge uttryck för dem i sig utgör.

Det kan möjligen förefalla ofarligt att förespråka hårda tag och inskränkningar i yttrandefriheten rörande frågor som de allra flesta människor tar avstånd från. Inget kunde dock vara mera fel. Det är det kontinuerliga försvaret för principen om yttrandefrihet som är det långsiktigt avgörande. Trots att man ogillar det som yttras, bör man inte ta till förbudsåtgärder utan istället på olika sätt torgföra sin åsikt gentemot det man ogillar.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

I allmänna lokala ordningsföreskrifter för Stockholms stad 11 § införs ett tillägg: "Könsförnedrande mobil reklam får ej framföras på offentlig plats".

Kommunstyrelsen beslutar för egen del följande

1. Stockholms fastighetsägareförening tillskrivs med vädjan att vidta fortsatta åtgärder mot lokalupplåtelser för könsförnedrande sexklubbsändamål.
2. Regeringen tillskrivs med hemställan om erforderliga lagstiftningsåtgärder mot könsförnedrande reklam och lokalupplåtelser för könsförnedrande sexklubbsändamål.
3. Skrivelsen av Margareta Olofsson (v) och Iris Birath (v) anses besvarad med vad som anförts i detta utlåtande.

Stockholm den

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNIKA BILLSTRÖM

Roger Mogert

Anette Otteborn

ÄRENDET

Margareta Olofsson (v) och Iris Birath (v) har i en skrivelse den 11 september 2002, bilaga, föreslagit att kommunstyrelsen återkommer med förslag till ändring i ordningsstadgan.

I skrivelsen påpekas att det på Stockholms gator åker runt bilar som med hjälp av stora reklamaffischer gör reklam för porrklubbar och författarna kräver att Stockholm i den lokala ordningsstadgan inför förbud mot deras framfart.

REMISSER

Skrivelsen har remitterats inom staden till stadsledningskontoret för yttrande, där den beretts av finansavdelningen. Samtal har ägt rum med juridiska avdelningen, som vidhåller sin uppfattning från 1998 att det saknas juridiska möjligheter att hindra aktuell typ av marknadsföring.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 21 mars 2003 har i huvudsak följande lydelse.

Bakgrund

Stadsledningskontoret får erinra om ett tidigare initiativ 1998 (Dnr 1539/97) från staden då kommunstyrelsen i skrivelse till regeringen riktade en hemställan om en förändrad lagstiftning avseende kränkande marknadsföring. Framställningen grundades på en skrivelse från Roland Larsson (s) med förslag att ge stadsjuristen i uppdrag att omedelbart pröva om porrklubbsbilarnas uppenbart onödiga bilism kan stoppas. Stadsledningskontorets juridiska avdelning konstaterade att det saknas juridiska möjligheter att vidta åtgärder mot denna form av trafik. Juridiska instanser hade kommit till slutsatsen, efter anmälan, att skyltningen inte bedömdes utgöra pornografisk bild i straffbestämmelsernas mening eller uppfyllt kriterier för förargelseväckande beteende. Det konstaterades vidare att lokala trafikföreskrifter endast avser trafikregler och inte kan utformas så att de förbjuder reklam av viss typ. Inte heller förefunnes möjligheter att utfärda lokala ordningsföreskrifter så att de förbjuder reklam av viss typ.

I regeringsbeslut 1999-04-08 har regeringen beslutat att inte vidta någon åtgärd med anledning av stadens framställning med hänvisning till att de omständigheter som staden aktualiserade inte var tillräckliga för initiativ till lagändring av frågan om diskriminerande reklam. Hänvisning gjordes till propositionen om ny marknadsföringslag där den bedömningen gjordes att förbud mot diskriminerande reklam förutsätter ändring av grundlagen. Lagutskottet anförde i bet. 1994/95: LU 16 att lagstiftningsbehovet måste vara klarlagt och att det bör " krävas att den diskriminerande reklamen före-

kommer i sådan omfattning och är av sådan art att inskränkningar i tryckfrihetsrätten och yttrandefriheten oundgängligen är påkallade". I konsumentverkets rapport "Diskriminerande reklam" konstaterades att det inte föreligger tillräcklig grund för att föreslå lagstiftning på området, i vart fall inte så länge som näringslivet vidtar egna åtgärder. Frågan om förbud mot "porrklubbars motorburna reklam" har tagits upp motionsvägen i riksdagen. Förslagen har avstyrkts med hänvisning till gällande lagstiftning om olaga våldsskildring och att sådan gärning i tryckt skrift är att anse som tryckfrihets- respektive yttrandefrihetsbrott. Hänvisning gjordes också till sexualbrottskommittén.

(kd) har i pressmeddelande 1998-01-23 föreslagit fem sätt att stoppa Stockholms bordeller varav p. 1 var "Beslagta bilarna med porrekam" och p. 3 "Gör det lättare att slänga ut oönskade hyresgäster". Polismyndigheten konstaterade med anledning härav att genomförda spaningsåtgärder inte ledde till avsett resultat då åklagarmyndigheten konstaterat att det ej gick att åtgärda porrbilarnas reklam enligt BrB 6:8 eftersom bevisning ej kunde förebringas att tillfälliga sexuella förbindelser ägde rum på klubbarna. Polisens insatser inriktades på den ekonomiska sidan av verksamheten.

Sexualbrottskommittén har i sitt betänkande Sexualbrotten - Ett ökat skydd för den sexuella integriteten och angränsande frågor (SOU 2001:14) behandlat frågan om sexklubbar.

I tobakslagen har införts ett förbud mot sk. indirekt tobaksreklam och nödvändiga förändringar har gjorts i tryckfrihetsförordningen.

Synpunkter.

Porrklubbsbilarna utgör ett negativt inslag i stadsbilden. Reklambudskapet är kränkande och diskriminerande och upplevs som starkt provocerande av många människor. Avskyn har enligt vissa uppgifter tagit sig så starka uttryck att porrbilsentreprenörerna känt sig föranlåtna att framföra bilarna i par. Skyltningens uppseendeväckande utformning kan avleda trafikanternas uppmärksamhet och därigenom förorsaka allvarliga trafikolyckor.

Stadsledningskontoret konstaterar det anmärkningsvärda i att samhället saknar erforderliga korrektiv mot att stötande och störande illuminerad flakreklam fritt kan framföras på gator och vägar. Enligt ordningslagen (1993:1617) 3 kap. 8§ med förordning (1993:1632) får kommuner meddela de ytterligare föreskrifter för kommunen eller del av denna som behövs för att upprätthålla den allmänna ordningen på allmän plats. Stadsledningskontoret anser att porrbilsreklam är att anse som störande av den allmänna ordningen och att sagda lagrum bör kunna vara tillämpligt och att ett förbud är nödvändigt för att upprätthålla den allmänna ordningen. I medvetande om lagstiftningens ihållighet med avseende på möjligheterna att direktapplicera ett bestämt lagrum på viss reklam vill stadsledningskontoret således förorda, i enlighet med skrivelsens förslag, att i de allmänna lokala ordningsföreskrifterna för Stockholms stad 11§ införs ett tillägg: "Könsförnedrande mobil reklam får ej framföras på offentlig plats".

Detta får betraktas som ett provisorium i avvaktan på att statsmakterna tillskapar sådant explicit lagrum, som kan läggas till grund för att stoppa det ofog som porrklubbsbilarna utgör. Stadsledningskontoret kan inte inse att en sådan ytterligt marginell frihetsinskränkning, som endast avser en av samhället föga uppskattad näringsgren, ska behöva anses som ett icke tolerabelt ingrepp i yttrandefriheten. Stadsledningskontoret vill i detta sammanhang hänvisa till att förbud mot indirekt tobaksreklam införs från årsskiftet genom ändring i tobakslagen (SFS 1993:581) efter ändring i tryckfrihetsförordningen. Stadsledningskontoret ser klara paralleller med de sociala skadeeffekter direkt och indirekt, som porrbilsreklamen medverkar till.

I Trafikförordningen (SFS 1998:1276) 2 kap. 1 § stadgas att trafikant skall uppträda så att han eller hon inte i onödan stör eller hindrar annan trafik. Porrbilarnas iögonenfallande framtoning är i hög grad ägnad att avleda trafikanters uppmärksamhet i trafikmiljön, vilket kan framkalla allvarlig fara för bilister, gångtrafikanter mfl. Stadsledningskontoret konstaterar att det borde vara möjligt att pröva aktuella fordons framfart enligt dessa lagrum även om sådana rättsfall tidigare ej förekommit. Gatu- och fastighetskontoret har under hand redovisat motsatt uppfattning.

Stadsledningskontoret förordar således att staden ånyo tillskriver regeringen med hemställan om erforderlig lagreglering för att sätta stopp för porrbilsreklam.

Porrbilsreklam är ett utflöde av de aktiviteter, som äger rum på sk. sexklubb. Kan dessa bringas att upphöra bortfaller porrbilsreklamen. Med sexklubb menas lokaler med pornografisk filmvisning och levande nakenframträdande på scen. 1973 års Brottskommission konstaterade att sexklubbarna utgjorde eller kunde utgöra en grund för brottslighet och social missanpassning. Koppleri, främjande av otukt, olovlig rusdrycksförsäljning, narkotikalangning, och häleri var några av de brott, som hade avslöjats i anslutning till dessa. Utredningens förslag ledde till lagstiftning om tillståndstvång för pornografiska föreställningar. Med anledning av förslag från 1977 års Prostitutionsutredning infördes 1982 förbud mot att anordna pornografisk föreställning. Förbudet överfördes till ordningslagen (1993:1617). 1993 års prostitutionsutredning föreslog en utvidgning av koppleriansvaret, som syftade till att jämföra branschens aktörer med den traditionelle kopplaren.

Offentlig tillställning, som utgör pornografisk föreställning får enligt ordningslagen inte anordnas. Anordnande av föreställning i strid mot förbudet är straffbelagt och medverkan till gärningen tex. I form av lokalupplåtelse är likaså straffbart. Polisen har möjlighet att upplösa en tillställning, som hålls i strid mot förbudet.

1998 års Sexualbrottskommitté har gjort en branschöversikt i sitt betänkande (SOU 2001:14). Där konstateras bla. följande. Enligt en enkät finns fyra sexklubbar i Stockholm. På dessa verkar c:a 400 kvinnor. Verksamhetsinriktningen är likartad. Den öppna delen består av stripteaseuppträdande på scen. Därefter upptas beställning på privat/enskild posering. Vissa klubbar offererar massage och bad i bubbelpool med en kvinna. I regel finns en prislista, som ligger till grund för förhandling om slutligt pris baserat på en bedömning av kundens betalningsförmåga. Prisexempel är: bada i bubbelpool 3.500/30 min., sängkammarbesök 5.000 kr./30 min., sällskap hela natten 15.000 kr. Det är vanligt att betalning görs med betalkort. En kartläggning av två

klubbar utvisade att många använt företagskort. Bland besökarna fanns det personer, som spenderat närmare 100.000 kr. på en kväll. Polisen i Stockholm har observerat att personalrekrytering till klubbarna ofta äger rum på skolor. Kvinnorna är i stor utsträckning utlämnade till klubbägarna och hamnar ofta i narkotikamissbruk. I utredningens enkätredovisning nämns exempel på kriminalitet i anslutning till klubbarna som narkotikabrott, olaga hot, bedrägeri, misshandel, utpressning, arbetsmiljöbrott, koppleri samt brott mot sexköpslagen. Exempel härpå är 5.000 kr. för ett glas vatten eller 140.000 kr. för en hel natt, som kunden inte mindes till följd av neddrogning. Som exempel på andra skadliga effekter av sexklubbsbranschen redovisas också bilaffischeringen samt att fastighetsägare förs bakom ljust genom uppgivande av att seriös verksamhet skall bedrivas. När den verkliga verksamheten uppdagas och fastighetsägarna försöker avhysa hyresgästen kan verksamheten fortsätta till följd av de långa handläggningstiderna i domstolarna.

Polisen utför genom sin prostitutionsgrupp punktkontroller på sexklubbarna. Ett behov av större resurser redovisades.

Utredningen vill motverka sexklubbarnas skadeverkningar genom förtydligande av förbudet mot pornografisk föreställning på så sätt att enskild posering, som sker i anslutning till föreställningen betraktas som en del av denna. Genom att eliminera möjligheten att erbjuda enskild posering skulle, menar utredningen, lönsamheten kraftigt beskäras. En skärpning av straffet för överträdelse av förbudsbestämmelsen förordas också..

I stadens remissyttrande över utredningen (KS 2001-10-03) gjordes inga särskilda markeringar av behovet av åtgärder för att stoppa porrbilarna. Föredragande borgarrådet anförde att "Den brottsliga verksamhet som förekommer på sexklubbar skall givetvis beivras och straffas." I reservation från (v) anfördes att "Privat posering överhuvudtaget inte skall vara tillåten." Betänkandet utgör underlag för en kommande proposition under år 2003.

Stadsledningskontoret konstaterar således att frågan om sexklubbar har varit föremål för överväganden och förslag under en följd av år. Ändå tycks verksamheten fortgå. Från stadens sida har den åtgärden vidtagits att kommunfullmäktige uttalat att sexklubbar i kommunägda fastigheter icke skall förekomma. Stadsledningskontoret utgår ifrån att de privata fastighetsägarna intar samma position och anser att det kan vara motiverat att väcka frågan hos Stockholms Fastighetsägareförening med vädjan om att assistansformer utvecklas till hjälp för de enskilda fastighetsägarna för att kunna undvika att lokaler kommer till användning för sexklubbar.

Stadsledningskontoret konstaterar således att opinionsläget och ändrad lagstiftning, sedan stadens förra framställning 1998, med direkt och indirekt anknytning till frågan om porrbilsreklam motiverar att staden ånyo hos regeringen väcker frågan om förbud mot porrbilsreklam och åtgärder för att motverka sexklubbarna, som är porrbilsreklamens bas.

Stadsledningskontoret inser att här behandlade frågor utgör en mindre del av de problem, som sammanhänger med förnedrande attityder och inställning till kvinnor och berör indirekt prostitution, trafficking etc. Stadens uppsökande och förebyggande

insatser på dessa områden behöver vidareutvecklas i samverkan med övriga samhällsorgan och organisationer.

I stadens yttrande över betänkandet "Ett utvidgat skydd mot diskriminering" (SOU 2002:43) anför föredragande borgarrådet att stadens insatser mot diskriminering bör breddas för att omfatta flera områden än arbetslivet. Detta uttalande synes i hög grad tillämpligt i det nu aktuella ärendet om porrbilsreklamen och dess förgreningar.

Stadsledningskontoret vill också omnämna Stockholms Tingsrätts Mål nr B 7290-99, som handlade om användande av cyklar för reklamändamål. Detta mål kan ha vissa prejudicerande anknytningspunkter till frågan om porrbilsreklam. Där gällde det cyklar med påmonterade reklamskyltar för Vanadisbadet. Tingsrätten fann det uppenbart att cyklarna placerats ut på offentliga platser uteslutande i syfte att vara bärare av reklamskyltar. Den tilltalade hade hävdade att cyklarna var avsedda att användas som cyklar. Det rådde alltså delade meningar om huruvida cyklarna var att betrakta som cyklar i funktionell mening eller som reklampelare. Tingsrätten konstaterade att utplacering av skyltar på offentliga platser strider mot bestämmelserna i 3 kap 1§ ordningslagen. Förverkandeyrkandet bifölls som nödvändigt för att säkerställa att överträdelsen inte skulle fortsätta. Domen överklagades till Svea Hovrätt, som i dom 2002-12-03 (Mål B 3987-01) fastställde tingsrättens dom.

Sverige vill gärna framstå som föregångsland när det gäller jämställdhet. Förekomsten av porrbilar och vad dessa står för är i hög grad ägnad att solka bilden av Stockholm och motverkar stadens arbete med att marknadsföra Stockholm som en trivsamt turiststad och en attraktiv plats för företagsetablering.

Ett arbete på flera fronter måste således initieras för att få ett definitivt slut på den vulgära och kvinmodiskriminerande porrbilsreklamen och dess olika rötter och förgreningar.

Stoppa den förnedrande porreklamen

Återigen åker Stockholms porrklubbar runt på stadens gator med bilar som med hjälp av stora reklamaffischer gör reklam för sin verksamhet. För många stockholmare är det en otroligt stor kränkning att behöva se denna kvinnoförnedrande reklam, där kvinnorna ligger på alla fyra med särade ben. Det är fullt tillräckligt med de kommersiella reklamplatserna som då och då fylls av reklam där kvinnan objektifieras.

Det borde vara en rättighet för stockholmarna att kunna gå runt på stan utan behöva se reklam för kvinnokroppar som är till salu. Hur ska vi på ett trovärdigt sätt kunna arbeta mot sexuella övergrepp, sexualiserat språkbruk och kvinnoförakt om vi tillåter dessa kvinnoförnedrande annonser? Det är dags att nu på 2000-talet genomföra kvinnofrid åtminstone i Stockholm.

Vi kräver att Stockholm i den lokala ordningsstadgan inför förbud mot dessa porrbilars framfart. Det ska inte vara tillåtet att kränka stockholmarna.

Vi hemställer därför att kommunstyrelsen återkommer med förslag till ändring i ordningsstadgan.

Margareta Olofsson

Iris Birath